

Sygn. akt V KK 512/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Jerzy Grubba (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Włostowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie S. W.

w przedmiocie zadośćuczynienia

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 12 kwietnia 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 28 marca 2019 r., sygn. akt II AKa (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 27 listopada 2018 r., sygn. akt III Ko (...),

1/ uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi

Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania;

2/ zarządza zwrot S. W. opłaty od kasacji

w kwocie 750 zł.

UZASADNIENIE

S. W. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz zadośćuczynienia w kwocie 50.000 zł za krzywdę doznaną w związku z jego internowaniem trwającym od 13 lutego do 29 kwietnia 1982r.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 listopada 2018r., w sprawie III Ko (...), zasądzone na rzecz wnioskodawcy odszkodowanie w wysokości 20.800 zł.

Orzeczenie to zaskarżone zostało apelacją pełnomocnika wnioskodawcy, w której podniesiono zarzuty:

1. obrazy przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na wynik postępowania i taki wpływ w rzeczywistości miała, w postaci art. 7 i art. 410 k.p.k. — poprzez oparcie orzeczenia jedynie na części okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia, a pominięcie wśród ustaleń faktycznych niektórych okoliczności wynikających z dowodów uznanych przez Sąd za wiarygodne i okoliczności uznanych za udowodnione (art. 438 pkt 2 k.p.k.);
2. obrazy przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na wynik postępowania i taki wpływ w istocie miała, w postaci art. 9§2, art. 167, art. 193§1 i art. 170§1 pkt. 2 k.p.k. ewentualnie obrazę art. 409 k.p.k. — poprzez nieprzeprowadzenie przez Sąd odpowiednich dowodów, w szczególności z opinii biegłego, lecz oddalenie wniosku dowodowego strony z uzasadnieniem, że okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, na które opiewał wniosek dowodowy są już udowodnione zgodnie z twierdzeniami wnioskodawcy, mimo, iż Sąd I Instancji w uzasadnieniu orzeczenia wskazał, iż okoliczności powyższe nie zostały udowodnione (art. 438 pkt 3 k.p.k.);
3. błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który mógł mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku, poprzez błędne ustalenie, iż wnioskodawca przed internowaniem cierpiał na dolegliwości zdrowotne, na które w istocie nie cierpiał (art. 438 pkt 3 k.p.k.);
4. obrazy prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445§1 k.c. poprzez zasądzenie kwoty

zadośćuczynienia niższej niż należna, bez uwzględnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy (art. 438 pkt. 1 k.p.k.);

5. obrazy prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445§1 k.c. poprzez zasądzenie kwoty zadośćuczynienia niższej niż należna, nawet w warunkach nieuwzględnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy (art. 438 pkt. 1 k.p.k.).

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie wniosku w całości i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwoty odpowiedniej do skali krzywdy wnioskodawcy w wysokości 50.000,- zł.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 28 marca 2019r. w sprawie II AKa (...) utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Orzeczenie to zaskarżył kasacją pełnomocnik wnioskodawcy, podnosząc w niej zarzuty:

1. mającego wpływ na treść zaskarżonego wyroku rażącego naruszenia art. 7 i 410 k.p.k. w zw. z 458 k.p.k. poprzez oparcie odmiennych niż Sąd I instancji ustaleń stanu faktycznego jedynie na niektórych dowodach ujawnionych w sprawie i orzeczenie z naruszeniem zasad wiedzy i doświadczenia życiowego oraz zasad logicznego rozumowania błędnie dokonując nie analizy całokształtu materiału dowodowego ale opierając się jedynie na treści odwołania od decyzji o internowaniu wnioskodawcy,
2. mającego istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, rażącego naruszenia art. 9§1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 367§1 k.p.k. wszystkie w zw. z art. 458 k.p.k. i art. 19 Konstytucji RP, poprzez rozstrzygnięcie wątpliwości odnośnie zmiany ustaleń stanu faktycznego Sądu I instancji bez umożliwienia wypowiedzenia się wnioskodawcy na temat tych wątpliwości i mimo, iż należało przyjąć, iż jest to przypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami sprawy, bowiem wnioskodawca z mocy art. 19 Konstytucji RP podlega szczególnej opiece organów

Państwa, nieprzeprowadzenie dodatkowych dowodów z urzędu, w szczególności z uzupełniającego przesłuchania wnioskodawcy na okoliczność wątpliwości Sądu Odwoławczego, co do faktu prowadzenia przez wnioskodawcę działalności niepodległościowej skutkującej wydaniem i wykonywaniem decyzji o internowaniu go, co w konsekwencji doprowadziło do:

3. mającego wpływ na treść zaskarżonego wyroku rażącego naruszenia art. 1 ust.1 i art. 8 ust 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez błędne przyjęcie, iż wnioskodawca nie prowadził działalności niepodległościowej i w konsekwencji odszkodowanie oraz zadośćuczynienie nie są mu należne z mocy wskazanej wyżej ustawy, co z kolei w efekcie doprowadziło do:
4. mającego wpływ na treść zaskarżonego wyroku rażącego naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. poprzez nierozpoznanie żadnego z zarzutów apelacji.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna w zakresie w jakim podnosi ona zarzut naruszenia art. 167 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k.

Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, u podstaw rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego legło przekonanie, że orzeczenie Sądu I instancji zapadło z obrazą art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 1991r., nr 34, poz.149 ze zm.). W postępowaniu przed Sądem Okręgowym nie doszło bowiem w ogóle do ustalenia, że internowanie wnioskodawcy pozostawało w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Stąd rozstrzygnięcie, którym oddalono apelację jako środek odwoławczy, który w tym przypadku został wniesiony jedynie na korzyść wnioskodawcy.

Powyższe wnioskowanie można by uznać za słuszne, gdyby zostało oparte na przeprowadzeniu jakiegokolwiek postępowania dowodowego w tym zakresie. Bezsprzecznie na ten szczególny związek z działalnością S. W. nie wskazywał ani złożony przez niego wniosek o zasądzenie zadośćuczynienia ani nie dotyczyło go w najmniejszym stopniu postępowanie dowodowe przeprowadzone przed Sądem I instancji. Nic nie stało jednak na przeszkodzie, aby postępowanie w tym zakresie uzupełnić na etapie postępowania odwoławczego, zwłaszcza w sytuacji, gdy wnioskodawca był obecny na rozprawie apelacyjnej.

Zauważyć przecież trzeba, że choć art. 451§2 k.p.k. od 2016r. otrzymał brzmienie „negatywne”, to odczytywany *a contrario* daje sądom odwoławczym podstawę do przeprowadzania postępowania dowodowego i to również co do istoty sprawy. Bezsprzecznie dowody te zgodnie z dyspozycją art. 167 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. przeprowadza się zarówno na wniosek stron, jak i z urzędu.

Obowiązkiem sądu odwoławczego jest zatem uzupełnienie postępowania dowodowego w sytuacji, gdy dostrzega on braki w zakresie dotychczas przeprowadzonych dowodów, a jednocześnie jest to z jednej strony możliwe, a z drugiej, ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Z uprawnienia tego Sąd Apelacyjny nie skorzystał, co doprowadziło do braku wyjaśnienia kwestii, którą sam ten Sąd postrzegał, jako fundamentalną dla rozstrzygnięcia sprawy. Zaś o możliwościach dowodowych w tym zakresie świadczą zarówno materiały w postaci zaświadczeń dołączonych do kasacji, jak i przede wszystkim możliwość odebrania wyjaśnień od samego wnioskodawcy.

Ponieważ kasacja w tym zakresie okazała się zasadna, nie ma potrzeby ustosunkowywania się do pozostałych zarzutów podniesionych w skardze, gdyż byłoby to przedwczesne.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny powinien uzupełnić postępowanie dowodowe w zakresie, w jakim pozwoli to na dokonanie oceny, czy internowanie wnioskodawcy pozostawało w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Dokonanie tych ustaleń powinno poprzedzać rozpoznanie zarzutów podniesionych przez wnioskodawcę w apelacji, pozwalając na definitywne ustalenie, czy w niniejszej sprawie w ogóle spełnione zostały przesłanki z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za

nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a więc stanowiące podstawę do ubiegania się o zasądzenie zadośćuczynienia, tylko bowiem w przypadku uzyskania pozytywnej odpowiedzi co do tej kwestii, możliwe będzie rozważanie co do adekwatnej wysokości tego świadczenia.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie.

Wobec treści rozstrzygnięcia zarządzono zwrot opłaty od kasacji wniesionej przez wnioskodawcę.